

М.Я. АЗАРОВ,
Прем'єр-міністр України,
член-кореспондент НАН України

Минуло приблизно два місяці з часу формування нового уряду. Що вже зроблено і що ще доведеться зробити? Розпочнемо з тих нагальних проблем, які постали перед нами. Насамперед, це безпрецедентний у світовій практиці економічний спад. Ми втратили біля 15% ВВП, а в будівництві — понад 50%. У той самий час в інших країнах темпи зростання скоротилися щонайбільше на кілька відсотків.

По-друге, небачена бюджетна криза. Кожна друга гривня, витрачена з бюджету, була взята в борг. Було побудовано боргову піраміду, через що, наприклад, у квітні нам довелося сплатити лише за внутрішніми зобов'язаннями 5 млрд грн — це близько трьох річних бюджетів Академії наук. Дефіцит бюджету становив приблизно 16% річних. Додамо до цього кризовий стан «Нафтогазу», величезні позики для нього — це вже десятки річних бюджетів Академії. Але і «Нафтогазу» різні споживачі газу винні приблизно 9 млрд грн.

Переді мною виступав академік А.А. Долінський, який наводив приклади застосування засобів, отриманих за Кіотським протоколом, — це 20 млн доларів, але куди пішло 500 млн, за які японське керівництво тепер вимагає урядового звіту? Вони ж мали бути витрачені на екологічні заходи. Отже, перед нами постало завдання відновити на рахунку в казначействі 4 млрд грн і закласти ще 4 млрд грн, які за зобов'язаннями держава повинна виділити на екологічні потреби.

Упродовж передвиборчої кампанії були роздані квартири, іпотека зараз має повернути банкам 1,7 млрд грн. Задумали приватизацію Одеського припортового заводу, набрали 700 млн заставних коштів, ви-

тратили, а тепер потрібно все це повертати, бо тривають судові процеси. Державний борг тільки за рік збільшився в чотири рази, а разом з ним збільшилися і виплати, пов'язані з його обслуговуванням.

Наступне — це висока ціна на газ. Ми зіткнулися з тим, що в січні-березні вона була 330 дол., а вже в квітні мала становити 359 дол. Це означає, що хімічну галузь потрібно було б зупинити, тому що, наприклад, у виробництві аміаку допустима гранична ціна 180 дол. за тисячу кубометрів газу.

Четверта проблема — абсолютна відсутність системи управління. Борис Євгенович у своєму виступі говорив про постанови уряду, які були прийняті. Я мушу вам доповісти: 90% постанов не виконувалося, і ніхто навіть не цікавився їхньою долею. Ця система безконтрольності відсутності управління поширилася і на місцевий рівень управління, дійшовши до кожного села і району.

І нарешті, жахлива корупція, коли управлінці всіх рангів дивляться на питання під таким кутом: а скільки становитиме мій «відкат». Я працюю у системі державного управління вже 15 років, але такого ще ніколи не бачив.

Перше, з чого ми почали, — це провели надскладні переговори з Російською Федерацією, нам вдалося знайти компроміси. Країна отримала можливість впровадити енергоощадні технології. Крім цього, почався розвиток й інших напрямів співробітництва. В умовах другої хвилі кризи і спаду попиту на вітчизняну продукцію за кордоном нам потрібно насичувати внутрішній ринок металоємними виробами. Це, насамперед, стосується будівництва, яке спожив-

ває багато металу, агропромислового комплексу, який потребує дедалі більше хімікатів, тобто продукції нашої хімічної галузі. Саме тому уряд розпочав переговори з російським керівництвом щодо масштабних спільних проектів з відродження нашої суднобудівної промисловості. Ще один напрям — це авіабудування. Ми зараз випускаємо 1–2 літаки на рік за державним замовленням. Для прикладу, Бразилія виробляє щороку 250 літаків. Чи можемо ми реанімувати цю галузь без співробітництва з Росією, в якій, до речі, ті самі проблеми?

Щодо перспектив розвитку нашої енергетики. Багато розмов точиться навколо того, що ми, мовляв, готові віддати трубу ГТС. По-перше, не готові, по-друге, вона нікому не потрібна. Система газопостачання потребує серйозної модернізації. Ми повинні отримати на ній вищий рівень рентабельності прокачування газу, інакше вона стане неконкурентоздатною з обхідними маршрутами, а навколо України вже ведеться будівництво північного потоку, і скоро розпочнеться спорудження і південного потоку. Їхня загальна потужність дасть змогу поглинути сьогоднішні обсяги прокачування газу через територію України. Саме тому ми розпочали переговори як з Росією, так і з ЄС, повертаючись до ідеї створення газотранспортного консорціуму.

Для стабілізації ситуації в бюджетно-фінансовій сфері необхідно було прийняти бюджет. І нам це вдалося. Ми звели показники його дефіциту до 5%. Так, цей бюджет можна критикувати, але для нас головне — підняти економіку. Тому ми максимально скоротили всі видатки і сконцентрували ресурси на визначальних, на наш погляд, напрямках. Вдалося стабілізувати ситуацію в «Нафтогазі». У березні-квітні він уперше розрахувався за газ, не беручи жодної копійки з бюджету. Так буде й надалі.

Щодо підтримки внутрішнього ринку, то не випадково моя перша робоча поїзд-

ка була на об'єкти Києва. Я відвідав Московську розв'язку, мостовий перехід, метро, стадіон «Олімпійський» — усі ці потужні об'єкти потребують металу.

Ми пішли на те, що з початку травня підняли, на скільки змогли, заробітні плати, пенсії та інші соціальні виплати. Президент і уряд докладають максимум зусиль, щоб відновити керованість держави.

Перелічені кроки дають нам можливість перейти до головного — проведення структурних реформ у країні та реформування всіх систем нашого життя. Якщо зараз ми не визначимо, у яких сферах потрібно створити механізми для підняття економіки, то з ідеєю України як розвиненої держави доведеться розпрощатися. Викликає стурбованість існування в нашій країні виробничих укладів дуже низького технологічного рівня. Внесок нових технологій у вітчизняну економіку становить долі відсотка, тоді як у розвинених державах — від 60% до 90% приросту ВВП. Сьогодні, на жаль, досягнення українських учених майже не задіяні в економіці, тому що її структура не здатна вбирати технологічні розробки, а тим паче генерувати їх. Україна виявилася не готовою до впровадження науково-технічних розробок у промисловість, енергетику, житлово-комунальне господарство — в ті галузі, де втрати від застосування застарілих технологій є найбільшими. Наше завдання — змінити цю ситуацію.

Потрібно з'ясувати: ніхто ніколи не буде передавати нам технології завтрашнього дня, ми маємо їх створювати тут. Тільки впровадження у виробництво нових вітчизняних розробок може зробити національну економіку конкурентоздатною. Виникає питання: де ці розробки, де їхні творці, де генератори наукового пошуку? З одного боку, понад 6 тис. дослідників-вихідців з України працюють у наукових центрах Європи, що доводить високий клас нашої науки. З другого боку, перша за рейтингом

цитованості наукових публікацій країна, США, має 43 млн цитат, а Національна академія наук України — в тисячу разів менше, 49 тис. На освіту ми витрачаємо близько 5,5% ВВП — це показник, характерний для розвинених країн. При цьому виходить, що за нашої бідності ми готуємо кадри для зарубіжних науково-дослідних колективів. Нам потрібна стратегія підготовки і повернення успішних учених для праці на вітчизняну економіку.

Як залишити активну, талановиту молодь у науці? На 2009 рік частка докторів наук віком до 40 років становила лише 3,3%. Наукова молодь має зростати в наукових колективах, де є новаторство-спадкоємність, де цінують нестандартність і парадоксальність мислення, і, звичайно, має бути мотивація. Я готовий підписати розпорядження, яке надасть право науковим керівникам інститутів самим встановлювати розмір оплати праці в межах загального фонду.

Перед нами стоїть важлива мета — формування науково-технічного потенціалу, адекватного викликам сучасного технологічного розвитку. Майбутній поступ України пов'язаний із впровадженням інновацій і підвищенням ролі людського фактора. Ця тема для нашої країни не нова, однак, на жаль, від розмов до справ дистанція дуже велика. У бюджеті ми значно збільшили фінансування науки і готові розглядати всі ініціативи Академії. На підтрим-

ку інноваційних проектів з підвищення енергоефективності у бюджеті закладено 2,7 млрд грн — у 600 разів більше, ніж минулого року. Ми підтримали підписання угоди з Європейським центром ядерних досліджень і виділили 1 млн дол. на оплату членських внесків. На підтримку проектів у галузі авіабудівництва та космічної сфери ми виділили 1,5 млрд грн., у секторі реальної економіки — 1,8 млрд грн. Найближчими днями буде створено відомчу раду з конкурсного відбору проектів. Ми закінчуємо розроблення податкового кодексу, в якому плануємо розширити стимули для інноваційної активності вітчизняних підприємств і прискорення процесу їхнього технологічного переозброєння. Ми думаємо і над тим, як змусити підприємства запроваджувати енергоощадні технології. Проте академічна наука не повинна розраховувати лише на державну підтримку. Потрібно залучати бізнес, а для цього він має побачити перспективу швидкої реалізації наукових розробок.

Шановні колеги, академік В.І. Вернадський сказав: «Для розвитку науки необхідне визнання абсолютної свободи особистості». Сьогодні очевидно, що для розвитку держави необхідне визнання повної свободи науки. Українське суспільство пов'язує надії на розвиток держави з нашою спільною роботою, і ми не маємо права не виправдати ці сподівання.